

Vad gör den helige Ande?

Det underliga med människan är att hon så ofta är så omänsklig. Kan humanismen hjälpa oss om människan inte är mänsklig, åtminstone inte så man kan lita på det? Hur kan det komma sig att människan inte alltid är mänsklig? Jesus var/är inte bara sann Gud utan också sann människa. Och han vill hjälpa oss att bli sanna människor genom att ge oss den helige Ande.

Humanismen svarar att människan kan vara omänsklig för att andra har gjort henne illa –alltså varit omänskliga mot henne. Men det finns människor som alltid haft framgång och ändå – eller just därför – är beredda att gå över lik för att nå sina mål. Alltså träffar humanismen bara en lite del av orsaken, kanske en oviktig del dessutom.

Sann människa

Kristen tro svarar att människan kan bli omänsklig beroende på att hon inte är sann människa. Ty hon är skapad för gemenskap med Gud och om den gemenskapen inte kommer till stånd – eller bryts, vilket kan hända med kristna – så blir människan alltför lätt omänsklig. Genuin mänsklighet uppstår bara i kontakten med Gud. Detta är inte bara en lek med ord. Det är ett uttryck för att vi erkänner att människan i regel inte är det hon är ämnad att vara, hon är inte sig själv. Hon är som bortbytt, säger vi kanske.

Detta betyder inte att det bara är kristna som är sig själva, som har funnit sin sanna mänsklighet. Gud är kärleken och han verkar överallt. Den som lever ett kärlekens liv blir sig själv utan att förverkliga sig själv. Lever man därtill ett kärlekens liv i medveten gemenskap med den Gud som är kärleken – desto bättre.

Skapa sig själv

Om Gud inte finns, så finns det ingen som har skapat människan till att vara något bestämt. Då har hon ingen fast identitet. Då kan man aldrig säga att hon är sig själv, för hon har inget själv att upptäcka eller gå in i. Hon är då bara en slumpens produkt, i sig själv ett oskrivet blad som hon själv och omgivningen får skriva något på. Därför talar hon i stället så mycket om att *förverkliga sig själv* – nästan som om hon inte fanns ifall det projektet skulle misslyckas. Även det uttrycket utvisar att hon vet om att något fattas, men hon tror och hoppas – önskar kanske av hela sitt hjärta – att hon skall kunna skapa det som saknas genom sina egna ansträngningar så att hon i praktiken skall kunna bli sin egen Gud.

Nåd och sanning

Johannes beskriver Jesus:

"Vi såg hans härlighet. Han var fylld av nåd och sanning." (Joh 1:14).

Paulus säger om människan utan Gud:

"Alla har syndat och är i avsaknad av härligheten från Gud." (Rom 3:23)

Den omänskliga människan – människan som hon går och står – är utan nåd och sanning. Därför är hon utan härlighet och hennes liv går så ofta ut på att hon skall skaffa sig den härlighet som hon vet att hon saknar. Det hon menar med härlighet när hon söker den för egen räkning är i regel makt, rikedom och anseende. Gud säger att den härlighet vi saknar heter "nåd och sanning". Anden vill ge oss båda dessa.

Är detta sant? Är vi utan nåd och utan sanning? Vi som lever i en sanningstörstande vetenskapskultur där allt skall läggas under mikroskop för att utforskas in i minsta detalj – är vi utan sanning? Vi som för en oavlätlig kamp för mänskliga rättigheter – är vi utan nåd? Ja, det omänskliga i människan är utan nåd och utan sanning. Ingen av dessa får nämligen stå i vägen när människan söker makt, rikedom eller anseende.

Sanningen är därför den farligaste fienden för varje form av tyranni. Bara någon i gamla Sovjet sade att ledarna inte företrädde folket utan höll dem i ett tyranniskt järngrepp så blev man stämplad som "folkets fiende" – folkets(!). Det kunde sluta med fångläger eller avrättning. Sanningen var farlig. All synd föregås nämligen av en lögn. Skall du göra något som du vet att andra eller själva naturen får lida för så måste du hitta på en ursäkt för ditt handlande innan du går igång. "Jag vet att detta är fel men så gör alla andra / men jag har haft en så tråkig barndom / men ingen får veta att det var jag som gjorde det..." Skälen kan variera men alla har en ingrediens av lögn. Därav tumregeln att lögn föregår synd. Om vi var fria från lögn skulle vi vara fria från synd (nåja, det mesta i alla fall). Djävulen är lögnens fader (Joh 8:44). Det räcker.

Vi söker så ofta den "sanning" som passar oss och våra syften. Nästan alla debatter slutar därför i gräl, inte i att man kommer fram till en sanning som alla kan omfatta. I stället brukar alla till sist skrika invektiv och anklaga varandra för att inte ha läst rätt innantill. Sanningen är alltså inte vår tydligaste egenskap. Vår brist på sanning handlar inte om oförmåga utan om ovilja. Vi väljer det som passar oss hellre än vi i alla lägen väljer det som vi vet är sant.

Ett viktigt stycke sanning som varje människa behöver se är att härligheten vi söker inte heter makt, rikedom, ära eller ens häftiga upplevelser – utan nåd och sanning i nu nämnd ordning.

Sanningens Ande hjälper mig att se sanningen om mig själv på alla plan bland annat genom att jag får se sanningen om Gud. Det är inte alltid en lätt eller rolig process, men den är nyttig. Och om man inte hindrar den så får man möjligheten att bli mer äkta som människa, äkta i uttryck, känslor och relationer. Att få lägga av diverse masker och sluta spela diverse roller kan vara mycket befriande – inte minst för ens omgivning. Att bli sann befrämjar relationer. Det är svårt eller omöjligt att ha en äkta relation med en förljugen människa. Varje terapeut vet att man måste varsamt men tydligt få bort den

sökande människans livslögner för att en bestående förändring skall komma till stånd.

Men sanningen kan döda. Detta är väl en andra anledning till att vi är ganska sparsamma med den, inte minst när det gäller sanningen om oss själva. Därför räcker det inte med sanning utan vi behöver ett lika stort mått av nåd/barmhärtighet som vi behöver sanning. Barmhärtigheten består inte i att man förtiger sanningen utan att man för fram den på ett sådant sätt att den för människan till mognad och inte till förtvivlan. Om någon kastar sanningar i ansiktet på en så är det nästan det värsta man kan råka ut för. Då måste man försvara sig mot det som man egentligen behöver djupast av allt. Obarmhärtig sanning kan låsa fast en människa i hennes lögner till stor olycka både för hennes närmaste och henne själv.

Detta avsnitt kan vi sammanfatta med ett konstaterande att kärlek och rättfärdighet inte är en känsla respektive ett moralsystem utan en levande Ande. Guds närvaro. Där den saknas faller kärleken och moralen långsamt men säkert i sär till ett kaos. Människan slutar inte tala om kärlek och moral men de byter innehåll och i stället för att färgas av Guds personlighet färgas de av människan till hårdhet och godtycklighet. Barmhärtigheten förvandlas till en tolerans som ofta bara är likgiltighet eller resignation. Vi har i vårt eget land sett hur kärleken förvandlades till solidaritet som nu håller på att falla sönder. Kärleken och rättvisan är en person. Jesus säger: "Jag är vägen, sanningen och livet" (Joh 14:6). Sanningen är alltså inte en filosofisk princip utan en person, Gud själv. Där han saknas söker vi inte de verkliga sanningarna utan alltför ofta de vinklingar på verkligheten som passar våra syften.

Ett ord av Jesus till sist när han står inför Pilatus för att dömas till döden:

"Pilatus gick tillbaka in i residenset och lät kalla till sig Jesus och frågade: "Så du är judarnas konung?" Jesus svarade: "Säger du detta av dig själv, eller har andra sagt det om mig?" Pilatus sade: "Jag är väl ingen jude. Dina landsmän och överstepräster har överlämnat dig åt mig. Vad har du gjort?" Jesus svarade: "Mitt rike hör inte till denna världen. Om mitt rike hörde till denna världen hade mina följeslagare kämpat för att jag inte skulle bli utlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike av annat slag." Pilatus frågade: "Du är alltså kung?" Jesus svarade: "Du själv säger att jag är kung. Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen. Den som hör till sanningen lyssnar till min röst." Pilatus sade till honom: "Vad är sanning?" Sedan gick han ut igen till judarna och sade: "Jag kan inte finna honom skyldig till något." (Joh 18:33–38)

Jesus som är sanningen har kommit för att ge oss sanningen – vi som simmar i ett hav av halvsanningar och halva lögner. Pilatus är säkert ärlig när han frågar vad sanning kan vara.